

Utrecht, 6 juli 2022

Geachte heer/mevrouw,

Middels deze zienswijze reageert Holland Solar, de branchevereniging voor de zonne-energiesector, op het door de Minister in consultatie gebrachte beleidsprogramma klimaat en energie. Dé branchevereniging voor de zonne-energiesector gaat in deze brief graag puntsgewijs door het beleidsprogramma heen. Daarbij reageren we op het algemene gedeelte, de specifieke sectoren, circulariteit en financiële instrumenten.

Samenvatting

- Voor de zonne-energiesector zijn tussendoelen voor de jaren 2035 en 2040 zeer gewenst.
- De verdubbeling van de elektriciteitsvraag vereist een appreciatie in het beleidsprogramma.
- CO₂-vrije flexibele centrales zouden als achtervanger en niet als marginale optie moeten functioneren in het voorzien van de Nederlandse elektriciteitsbehoefte.
- Voor de Nederlandse zonne-energiesector is het van groot belang dat de Minister het investeringsklimaat voor groene marktpartijen scherp in het oog houdt en waar mogelijk bij stuurt om dit te verbeteren.
- Graag wijst de sector er op dat nettarieven en energiebelastingtarieven en regulering daarvan beter benut kunnen worden om de energietransitie te realiseren.
- Het uitbreiden van de Energiemaatregelenlijst vereist ook een focus op handhaving én perspectief voor gebouw eigenaren.
- Tijd en plaatsgebonden groen-certificaten zijn nodig om vraag en aanbod (o.a. de productie van groene waterstof) beter aan elkaar te koppelen. Verder is het nader bezien van een *Contract for Difference* systematiek voor grote verbruiksinstallaties een goed idee.
- Wij roepen de Minister op om meer te normeren op scope 3 emissiereductie en eventuele normering niet te beperken tot specifieke verbruikers.
- Wij vragen de Minister expliciet om de komende jaren samen met netbeheerders en energieproducenten een efficiëntere invulling van het bestaand elektriciteitsnetwerk te coördineren.
- De mogelijkheden voor het gebruikmaken van de HBE-regelgeving dienen door het Ministerie nadrukkelijker gecommuniceerd te worden.
- De Nederlandse zonne-energiesector zou graag een concrete datum voor de volledige uitfasering van de HR-ketel zien.
- Wij roepen het Ministerie op om scherp te letten op de techniek neutrale invulling van de hogere eisen die gesteld worden aan de verhoging van de efficiëntie van verwarmingsinstallaties.
- Met betrekking tot de Rijksplannen voor circulariteit roepen wij nadrukkelijk op om die wel in relatie tot het energietransitie-beleid te zien.

- De zonne-energiesector vraagt aandacht voor de kwaliteit van de installatie in een krappe arbeidsmarkt.
- De Nederlandse zonne-energiesector roept de Minister op om nadrukkelijker in te zetten op brede publiekscommunicatie over de nut en noodzaak van de energietransitie.
- Wij roepen de Minister dan ook op om hogere maatschappelijke eisen aan duurzame energieprojecten te vertalen naar een minder grote focus vanuit de overheid op kostenreductie.
- De SDE++ dient de verbinding tussen de vraag en aanbod gestuurde categorieën beter met elkaar te verbinden.
- De overheid dient actief *green washing* te voorkomen en actiever te normeren op investeringen die over de gehele levensduur CO2 reduceren.

Algemeen

De Minister geeft aan tussendoelen te overwegen voor de hoeveelheid CO2 die gereduceerd moet zijn in 2035 en 2040.¹ Voor de zonne-energiesector is perspectief op wat de samenleving van ons als marktpartijen vraagt van groot belang. Het vaststellen van tussendoelen draagt daar zeker aan bij. Het creëert een concreet tijdpad wanneer we in welke mate als samenleving de omslag moeten gaan maken naar een CO2 neutrale levenswijze. Hiermee kunnen marktpartijen consumenten, bedrijven en publieke organisaties beter overtuigen om voor groene energie te kiezen. **Kortom, voor de zonne-energiesector zijn tussendoelen zeer gewenst.**

Het valt de sector wel op dat in het beleidsprogramma nog geen eerste (preliminaire) appreciatie is opgenomen van het rapport 'Alles uit de kast' van de werkgroep extra opgave onder het uitvoeringsoverleg elektriciteit is. **Dit rapport toont de grote noodzaak voor versnelde investeringen in groene elektriciteitsopwekking die nodig zijn om de extra vraag naar groene elektriciteit uit de andere sectoren in te vullen. [Het gaat hierbij om bijna een verdubbeling van de benodigde hoeveelheid groene elektriciteit in 2030, van 120TWh naar 206TWh.](#)** Dit is een dermate grote opgave dat de Minister hier snel beleid voor dient te concretiseren en moet starten met het helder communiceren over de opgave waar de elektriciteitssector voor staat en wat wordt er van marktpartijen in de zonne-energiesector wordt gevraagd.

¹ Pagina 9 Concept beleidsprogramma Klimaat & Energie.

Dat de keuze voor het invullen van de extra vraag naar groene elektriciteit in veel gevallen tot een investering in zonne-energie zal leiden, is niet verbazingwekkend. De sector is blij dat de Minister de mening van de Nederlandse zonne-energiesector deelt dat “het grootste potentieel van goedkope maatregelen bestaat uit hernieuwbare energie (met name zon en wind).”² We voegen hier graag wel aan toe dat het opwekken van duurzame warmte middels zonneboilers en PVT-systemen nog een door de overheid onderschat potentieel heeft. Het verbaast de sector ook dat de bandbreedte voor de hoeveelheid CO₂-reductie in de elektriciteitssector, in vergelijking met de andere sectoren, zeer groot is.³ Met een combinatie van zon, wind en opslag kunnen we ons zeker stellen van een betrouwbare en CO₂ vrije elektriciteitsvoorziening. De terechte focus op leveringszekerheid, door bijvoorbeeld in te zetten op CO₂-vrije flexibele centrales, zou niet af moeten leiden van de bredere constatering dat de combinaties zonnestroom, zonnewarmte, wind en opslag tot een nagenoeg CO₂ vrije elektriciteitsvoorziening kunnen leiden. De opwekprofielen van onder andere deze technieken zijn nagenoeg complementair. Met voldoende opslag capaciteit (beiden thermisch en elektrisch) om deze groene energie op te slaan, kan Nederland voor 2050 CO₂ neutraal worden. **CO₂-vrije flexibele centrales zouden echt als achtervanger en niet als marginale optie moeten functioneren in het voorzien van de Nederlandse elektriciteitsbehoefte. De aannames voor de bandbreedte van de sector elektriciteit zouden op basis daarvan dan ook verkleind kunnen, en moeten worden.**

Voor wat betreft het algemene gedeelte van de beleidsprogramma prijzen we [de sterke verbinding die de Minister maakt met het Europese beleidskader](#). De energietransitie is een internationaal project en vereist nauwe afstemming met onze buurlanden om tot een zo groot mogelijke impact te komen. Desalniettemin vragen we de Minister om aandacht te hebben voor de marktdynamiek die onderliggend is aan het behalen van Europese doelen en de relatie daarmee tot het behalen van de nationale doelstellingen. Concreet zien we in de Nederlandse zonne-energiesector dat er steeds meer bedrijven zijn die het investeringsklimaat voor zonne-energieprojecten in Nederland minder aantrekkelijk vinden ten opzichte van het beleidskader in andere EU-landen. Andere EU landen zijn ook in de race om CO₂ te reduceren en trekken

² Pagina 13 Concept beleidsprogramma Klimaat & Energie.

³ Pagina 10, tabel 1 Concept beleidsprogramma Klimaat & Energie.

met aantrekkelijk regelingen marktpartijen aan om die doelstellingen te realiseren. Het gevolg is dat de aandacht vanuit de Europese zonne-energiemarkt naar andere EU landen verschuift en de Nederlandse doelstellingen daarmee minder snel gerealiseerd zullen worden. Onderliggend probleem is het gebrek aan technisch geschoold personeel, materialen en de gigantische vraag naar zonne-energie op het gehele continent. **Voor de Nederlandse zonne-energiesector is het daarom van groot belang dat de Minister het investeringsklimaat voor groene marktpartijen scherp in het oog houdt en waar mogelijk bij stuurt om dit te verbeteren.**

Industrie

Het aanpassen van de energiebelastingen helpt om de businesscase voor het verduurzamen van industriële bedrijfsprocessen te verbeteren. De aangekondigde aanpassing van de energiebelasting en Opslag Duurzame Energie (ODE)⁴ die aardgas zwaarder zal belasten dan hernieuwbare elektriciteit is daarom een zeer welkom beleidsvoornemen. **Graag wijst de sector er wel op dat tarieven en regulering daarvan in breder perspectief gezien moet worden.** Hoewel de Minister niet directe invloed heeft op de manier waarop nettarieven vastgesteld worden, heeft hij wel de mogelijkheid om de nodige aanpassingen van deze tarieven aan te moedigen. **Door het gebruik van aardgas fiscaal zwaarder te belasten dan het gebruik van elektriciteit, en van een flexibel elektriciteitsverbruik ten op zichte van een maximaal en constant elektriciteitsverbruik (afschaffen kWh max en instellen dynamische tarieven) te belonen, komen alle stoplichten op groen te staan om te investeren in groene industriële processen.**

Een strengere handhaving van de energiemaatregelenlijst (EML) is ook van groot belang om vervolgens de aantrekkelijkere *business case*, die mede bewerkstelligd wordt door aanpassing van het fiscaalklimaat, daadwerkelijk te verzilveren. **Voor de visie van de Nederlandse zonne-energiesector op de EML verwijzen we graag naar [onze zienswijze ten aanzien van het verbreden van de EML met energieopwekkende technieken](#)** waaronder zonnestroom, zonnewarmte en de combinatie van deze technieken (PVT) die eerder dit jaar gepubliceerd is.

⁴ Pagina 17 Concept beleidsprogramma Klimaat & Energie.

Het mag duidelijk zijn dat het aanpassen van de energiebelasting en ODE, en de strengere handhaving van de EML leidt tot een investeringsklimaat waarbij het MKB vanuit de markt (door *tailormade* oplossingen aan te bieden) en de overheid (door te normeren en het stimuleren) goede handvaten hebben om de energietransitie te doorlopen. Hierbij wijzen we er op dat juist het opwekken van groene stroom als een goed verdienmodel kan dienen dat vervolgens aangewend kan worden om verdere investeringen in het verduurzamen van het bedrijfsproces te doen.

Voor wat betreft de afnameverplichting voor groene waterstof⁵ is de zonne-energiesector tevreden dat de overheid meer nadruk legt op het normeren van de vraagkant. Voor investeerders in zonne-energieprojecten is het van groot belang dat zij vooraf duidelijkheid hebben of hun product afgenomen kan worden. Tegelijkertijd leidt deze afnameverplichting wel tot grote druk op de zonne-energiesector omdat dit betekent dat projecten nog sneller ontwikkeld moeten worden. Gelet op de uitdagingen voor het financieren van zonne-energieprojecten en het transporteren van groene elektriciteit van de opweklocatie naar de verbruikslocatie is het aan de Minister om een gedegen beleidskader te creëren waarin vraag en aanbod aan elkaar gekoppeld kunnen worden. **De *delegated act*⁶ vanuit de Europese Commissie biedt hier mogelijkheden voor: tijd en plaatsgebonden groen-certificaten maken het mogelijk om aan te tonen dat groene waterstof écht groen is. Verder is de zonne-energiesector van mening dat het nader bezien van een *Contract for Difference* systematiek een goed idee is.** Eventueel zou het Belgisch model voor het stimuleren van de opwekking van groene elektriciteit en verbruik van deze elektriciteit tot een van de mogelijkheden kunnen behoren.

Als laatste is het voor de zonne-energiesector van groot belang dat er aandacht komt voor de scope 3 emissiereductie in de maatwerkafspraken met grote industriële verbruikers en in de Europese en internationale instrumenten. Tegelijkertijd ziet de sector mogelijkheden om deze scope 3 emissies ook beter in kaart te brengen en hierop te normeren middels instrumenten voor grote verbruikers van energie die niet onder de maatwerkafspraken systematiek komen

⁵ Pagina 17 Concept beleidsprogramma Klimaat & Energie.

⁶ The Delegated Act on Production of renewable transport fuels – share of renewable electricity (requirements) – as part of the Renewable Energy Directive II article 27.3.

te vallen. **Wij roepen de Minister op om in z'n algemeenheid meer te normeren op scope 3 emissiereductie en normering niet te beperken tot specifieke verbruikers.**

Elektriciteit

Het verbaast de zonne-energiesector dat er in het beleidsprogramma nauwelijks aandacht lijkt te zijn voor de extra vraag naar elektriciteit die wordt gecreëerd door het verhogen van de doelstellingen in andere sectoren (industrie, mobiliteit en gebouwde omgeving). **Zoals eerder in deze zienswijze benoemd is de kans groot de elektriciteitsvraag verdubbelt. Dit vereist nu actie vanuit het Ministerie om ervoor te zorgen dat de rest van de energietransitie niet vastloopt.** De aangekondigde doelstelling van 500MW groene waterstof productie in 2025⁷ is bijvoorbeeld niet haalbaar als we niet de hoeveelheid groen opwekte elektriciteit drastisch weten te verhogen de komende jaren.

De zonne-energiesector is van mening dat de Minister in het Beleidsprogramma Klimaat en Energie onvoldoende concrete maatregelen aankondigt om het netcapaciteitsprobleem in Nederland op te lossen. De plannen voor het Nationaal Plan Energiesysteem en de ontwikkelingen binnen het Programma Energie Hoofdstructuur zijn een goed begin, maar bieden alleen voor de (zeer) lange termijn oplossingen om het elektriciteitsnet gereed te krijgen voor de energietransitie. **Wij vragen de Minister expliciet om de komende jaren samen met netbeheerders en energieproducenten een efficiëntere invulling van het bestaand elektriciteitsnetwerk te coördineren.** De markt en netbeheerders werken al intensief samen in het programma '[Samen sneller het net op](#)', maar missen in deze gesprekken ook de stem van de Rijksoverheid. **Alleen gezamenlijk kunnen we de benodigde investeringen van de netbeheerders in het elektriciteitsnetwerk effectief en efficiënt inzetten, en het huidige elektriciteitsnetwerk slimmer gebruiken.** Voor dit laatste zijn de eerste minimale stappen: het juridisch uitbreiden van de mogelijkheden voor cable pooling, het aanpassen van de nettarieven, het versneld invoeren van congestiemanagement en het 'verzwaren tenzij', [de eerste minimale stappen](#).

Mobiliteit

⁷ Pagina 17 en 23 Concept beleidsprogramma Klimaat & Energie.

Voor wat betreft de mobiliteitssector is de zonne-energiesector enthousiast over de concrete doelstellingen voor het aantal waterstoftankstations en de opschaling van waterstofproductie als hernieuwbare brandstof voor zwaar vervoer. Dit heeft echter wel een grote vraag verhogende impact voor de elektriciteitssector. Deze essentiële voorwaarde zien wij nog onvoldoende terug in het beleidsprogramma.

Voor het lichtere vervoer dat wel elektrisch ingevuld kan worden: bestelauto's, lease auto's en een deel van het vrachtvervoer herinneren wij het Ministerie graag aan de recente aanpassing van de regelgeving rond het uitgeven van Hernieuwbare Brandstofeenheden (HBE's). HBE's bieden goede mogelijkheden voor het verduurzamen van het eigen wagenpark middels eigen opwek van hernieuwbare elektriciteit. Investerings in het zelf opwekken van groene elektriciteit worden hierdoor zeer aantrekkelijk voor eigenaren van grotere wagenparken. Een bijkomend voordeel is dat opwek en verbruik van groene elektriciteit significant minder impact op de netinfrastructuur zal hebben.

De mogelijkheden voor het gebruikmaken van de HBE-regelgeving dienen door het Ministerie nadrukkelijker gecommuniceerd te worden , indien we de kansen die hier liggen voor het elektrificeren van grote aantallen bestelauto's, lease auto's en vrachtvervoer willen verzilveren.

Op Europees niveau is er een voorlopig akkoord gegeven op het verhogen van het gewicht van emissievrije bestelauto's van 3000kg naar 4250kg. Deze verhoging heeft het doel om het gewicht van het batterijpakket te compenseren. Zolang dit een voorlopig akkoord is, en nog niet vastgesteld is in wetgeving zal de snelheid waarmee emissievrije bestelauto's de markt opkomen geremd worden. De zonne-energiesector roept de Minister daarom op om op Europees niveau snelheid te maken met het aanpassen van dergelijke wetgeving.

Gebouwde omgeving

De zonne-energiesector ziet veel in het verhogen van de eisen ten aanzien van de efficiëntie van verwarmingsinstallaties per 2026. **Echter, mist de sector wel een concrete datum voor de overstap naar de volledige uitfasering van de HR-ketel.** Immers is dit de volgende stap om van hybride naar een volledig duurzaam verwarmde gebouwde omgeving te gaan. Een einddatum voor de installatie van nieuwe HR-ketels (ook in een hybride opstelling) biedt duidelijkheid aan

huishoudens en de markt. Er kan eerder geanticipeerd worden door huishoudens en marktpartijen wanneer een ketel vervangen dient te worden. Concreet worden gebouweigenaren die al sneller de mogelijkheid hebben om aardgas-vrij te gaan aangemoedigd dit al te doen. En, onder andere slechter geïsoleerde gebouwen kunnen tegelijkertijd nog gebruik maken van een hybride-verwarmingsinstallatie, maar hebben wel vooraf een duidelijk tijdsplan waarbinnen het gebouw volledig aardgasvrij gemaakt dient te worden. Zo kan er vooraf een duidelijk verduurzamingsplan opgesteld worden.

Binnen dit verduurzamingsperspectief is het van groot belang dat de overheid blijft communiceren dat het gaat over het stellen van hogere eisen aan de verwarmingsinstallatie die leiden tot een hybride verwarmingsinstallatie. De invulling van deze hogere eisen kan ook door andere technieken dan een warmtepomp worden ingevuld. Door vanuit de overheid te blijven spreken over hybride-warmtepompen als enige mogelijkheid om aan deze eis te voldoen, beïnvloedt het Rijk de keuze van de consument terwijl dit niet noodzakelijkerwijs de beste keuze voor het specifieke gebouw is. **Wij roepen het Ministerie dan ook op om scherp te letten op de techniek neutrale invulling van de goede maatregel en om hogere eisen te stellen aan de efficiëntie van verwarmingsinstallaties.**

Voor wat betreft de verlaging van de energiebelasting op elektriciteit ziet de sector dit als een goede ontwikkeling (zie pagina 3). Voor wat betreft de gebouwde omgeving wijzen er wel op dat een verlaging van de belasting op elektriciteit een negatief effect heeft op de *business case* voor zonnepanelen en PVT-systemen gezien de salderingsregeling hierdoor minder aantrekkelijk wordt. **Wij roepen het Ministerie op om het effect van deze verlaging voor de eerste twee schijven van de elektriciteitsbelasting dan ook in nauwe samenhang met de toekomst van de salderingsregeling te bezien.**

Land en tuinbouw

De land- en tuinbouwsector staat voor grote uitdagingen. Het opwekken van zonne-energie kan bijdragen aan het oplossen van enkele van de uitdagingen waar agrariërs mee geconfronteerd worden. Binnen de gecombineerde aanpak van stikstof, klimaat, natuur en

water in het landelijk gebied⁸ zien wij zonne-energie als een oplossing. Zo kan het multifunctioneel inrichten van zonneparken voor de opwekking van elektriciteit en/of warmte op een deel van de circa 80.000 hectare grond waar de grondwaterstand verhoogd moet worden leiden tot een verbetering van het financieel rendement van deze grond.⁹ Voor oplossingen die gerealiseerd dienen te worden middels [het transitiefonds verwijzen wij naar die respectievelijke zienswijze](#).

Verdere onderwerpen van belang

Met betrekking tot de Rijksplannen voor circulariteit roepen wij nadrukkelijk op om die wel in relatie tot het energietransitie-beleid te zien. Het te snel verhogen van eisen, zoals dat recentelijk binnen de regels voor de groenregeling [ten aanzien van zonnestroom is gebeurd](#), remt de transitie in plaats van dat het deze versneld. Scherpere handhaving daarentegen op het bijvoorbeeld voldoen aan de wettelijke verplichting voor het betalen van een recyclingbijdrage (de zogenaamde WEEE-richtlijn) voor geïmporteerde zonnepanelen is wel van groot belang. Door de bestaande systematiek (WEEE-richtlijn in combinatie met bestaande recycling faciliteiten) voor het de-installeren en recyclen van zonne-energiesystemen beter te benutten hoeven er geen compleet nieuwe systemen ingericht te worden en kan er vanuit een centrale organisatie snel stappen gezet worden voor het hergebruiken of *upcyclen* van zonne-energiesystemen.

De zonne-energiesector deelt de mening van de Minister dat het zo snel mogelijk opleiden van zoveel mogelijk mensen die de energietransitie kunnen realiseren (van installeren tot adviseren) een van de topprioriteiten van dit kabinet zou moeten zijn. Groene banen zijn de toekomst en een noodzaak voor het realiseren van de energietransitie. **Tegelijkertijd wil de zonne-energiesector er wel voor waken dat benodigde snelheid niet ten koste gaat van de kwaliteit. Dit element lijkt ons inziens te missen in het voorgestelde beleidsprogramma.**

Zonne-energiesystemen hebben een levensduur van tenminste 25 jaar en zullen als zodanig een lange tijd na installatie deel uitmaken van een gebouw of locatie. Dat betekent dat er ook op die manier geïnstalleerd moet worden. Als branchevereniging leveren we een bijdrage aan

⁸ Pagina 33 Concept beleidsprogramma Klimaat & Energie.

⁹ Pagina 36 Concept beleidsprogramma Klimaat & Energie.

het verhogen van de installatiekwaliteit doordat wij een uitgebreid kwaliteitsborgingsysteem hebben ontwikkeld. Ook woningeigenaren kunnen, onder de begeleiding van een professionele installateur aan de slag met het zelf verduurzamen van hun woningen, door bijvoorbeeld zonneboilers te installeren. Zo verhogen we het aantal installateurs, terwijl we als sector wel de kwaliteit van installatie scherp in de gaten houden. **Graag bespreken we als sector met het Ministerie de manieren waarop we de kwaliteit in de sector als branchevereniging trachten hoog te houden.**

Ten aanzien van burgerbetrokkenheid, valt het de sector op dat de nut en noodzaak voor de energietransitie en daarmee ook die van een nieuw zonne-energieproject nog regelmatig veel vragen bij burgers oproept. Ons inziens zijn de bestaande overheids campagnes onvoldoende om de impact van klimaatverandering en de gedragsverandering die vanuit alle Nederlanders nodig is, duidelijk te maken. **In het Klimaatakkoord is afgesproken blijkt dat de Rijksoverheid zorg draagt voor een brede publieksvoorlichting over de nut en noodzaak van de energietransitie. Wij doen een oproep aan de Minister om hier nadrukkelijker op in te zetten, omdat dit het algemene draagvlak voor de energietransitie en ook het draagvlak voor specifieke projecten verhoogt.**

Wat betreft de financiële instrumenten die beschikbaar zijn om de energietransitie te realiseren heeft de sector twee pleidooien. Allereerst, in z'n algemeenheid, zien wij de tendens dat de overheid meer technieken die de energietransitie mogelijk maken uitsluit. Te denken valt aan onder andere de inzet van biomassa en het beleid om zon en wind-op-land aan steeds strengere eisen te laten voldoen. Dit leidt er voor de overheid toe dat haar handelingsperspectief om de energietransitie te realiseren danig verkleind wordt. Voor marktpartijen wordt het ingewikkelder om de gevraagde doelstellingen te realiseren. De focus op kostenreductie terwijl de maatschappelijke eisen aan projecten verhoogd worden, schuurt. Bijvoorbeeld, multifunctioneel ingerichte zonneparken zijn simpelweg duurder om te realiseren dan zonneparken die een enkele functie hebben: het opwekken van groene stroom. Ook kleinere, bijvoorbeeld cooperatieve projecten, lopen tegen dit dilemma aan. Immers kan er dan minder gebruik gemaakt worden van schaalvoordelen. Dit leidt er onder andere toe dat deze kleinere of multifunctionele zonneparken minder snel in aanmerking komen voor eventuele SDE++ steun. **Wij roepen de Minister dan ook op om hogere maatschappelijke eisen aan duurzame**

energieprojecten te vertalen naar een minder grote focus vanuit de overheid op **kostenreductie**. Alleen zo behoudt de overheid handelingsperspectief op het realiseren van de energietransitie en kan de markt leveren wat er van haar gevraagd wordt.

Ons tweede pleidooi wat betreft financiering, is er een die specifiek gaat voor het belang van samenhang. Een groot aantal verschillende regelingen is alleen wenselijk wanneer deze specifieke doelgroepen aanspreken die niet door andere regelingen bediend worden. Specifiek voor de SDE++ zijn we van mening dat het verdiepen van de regeling beter werkt dan het verbreden van de regeling. Echter, wederom pleiten we hier voor een integrale blik op de stimuleringsregeling. In de huidige fase van de energietransitie is het van het grootste belang om de vraag (verbruiker) en het aanbod (opwekker) aan elkaar te verbinden. **De SDE++ zou dit streven moeten ondersteunen door de verbinding tussen de vraag en aanbod gestuurde categorieën beter met elkaar te verbinden.** Op die manier vindt groene elektriciteit sneller zijn weg naar een elektrolyser die daardoor rendabeler wordt om te ontwikkelen.

Verder is ook de samenhang tussen bijvoorbeeld de SDE++ en de ISDE van belang. Wij roepen het Ministerie op om deze samenhang te evalueren. Voor PVT-systemen, bijvoorbeeld, is er een groot gat tussen wat in de SDE++ en de ISDE gestimuleerd wordt. Als gevolg daarvan vallen een groot aantal potentiële projecten tussen wal en schip en worden daarmee niet gerealiseerd.

Ten aanzien van onze mening over [het Klimaatfonds verwijzen wij graag naar de zienswijze](#) die wij recentelijk tijdens die consultatie hebben ingediend. **Hierbij is het belangrijk dat het fonds ook ten goede komt aan het koppelen van de vraag naar- en het aanbod van groene elektriciteit.**

Als laatste pleit de sector ervoor om financiële instellingen meer aan te moedigen om in duurzame energie te investeren. Met elke euro privaat geld die bijdraagt aan het realiseren van een zonne-energieproject worden maatschappelijke kosten bespaard. Deze kosten kunnen vervolgens gebruikt worden om projecten die als risicovoller door de markt gezien worden te realiseren. **Om dit streven te realiseren, zijn wij van mening dat de overheid scherp dient toe te zien op het voorkomen van *green washing* en het normeren (zoals de *EU taxonomy*) op**

investeringen die duurzaam, over de gehele levensduur, CO2 reduceren en daarmee een lange termijn investering zijn in de toekomst van Nederland.

Graag bedanken we hierbij het Ministerie voor dit uitgebreide concept beleidsprogramma. Met de uitgebreide consultatieperiode die ons de mogelijkheid biedt om mee te praten, ziet de zonne-energiesector een uitgestoken hand om gezamenlijk de CO2 neutrale toekomst van Nederland te realiseren. Indien er vragen zijn over zonne-energie of over deze zienswijze staan wij uiteraard ter beschikking aan het Ministerie.

Met vriendelijke groet,

Nold Jaeger

Branchevereniging Holland Solar

